

Mohácsi Csilla

Jogi alapismeretek

NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:

Általános környezetvédelmi feladatok

A követelménymodul száma: 1214-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-001-50

JOGI ALAPISMERETEK

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

A környezetvédelmi technikusok napi munkájuk során vállalati, hatósági, önkormányzati munkakörnyezetben szükségszerűen kell, hogy figyelemmel kísérjék szakterületük jogszabályi változásait. Napi tevékenységük során, közreműködnek határozathozatalban, illetve határozatok, jogszabályi előírások betartásával irányítják, szervezik munkacsoportjuk feladatait.

Elengedhetetlenül fontos tehát, hogy megértsék, elsajátítsák a jogi alapfogalmakat, a magyar jogrendszer alapjait.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. ALKOTMÁNYJOGI ALAPFOGALMAK

Az **állam** a társadalom közügyeinek intézésére rendelt, közérdekből eljáró, a hatalmat legitim és formalizált módon gyakorló szervezetrendszer.

Magyarország köztársaság, független, demokratikus jogállam.

Az 1949. évi XX. Törvény, az **Alkotmány** a Magyar Köztársaság alaptörvénye. Rögzíti a Magyar Köztársaság szervezeti felépítését, melyben megfigyelhető egy rendező elv, ez az *államhatalmi ágak megosztásának* elmélete.

A Magyar Köztársaság esetében, hasonlóan más fejlett demokrácia esetén is hármas tagozódás figyelhető meg az államhatalmi ágakban:

- **törvényhozó hatalom** – az országgyűlés
- **végrehajtó hatalom** – a kormány
- **ellenőrző hatalom** – a bírói szervezetek, ügyészség

1.1 Az Országgyűlés

Az 1989. október 23.-án kihirdetett alkotmánymódosítás óta Magyarország államformája köztársaság, kormányformája parlamentáris köztársaság.

Az Országgyűlés jogkörei:

- megalkotja a Magyar Köztársaság Alkotmányát,
- törvényeket alkot,
- meghatározza az ország társadalmi-gazdasági tervét,
- jóváhagyja az állami költségvetést és annak végrehajtását,
- dönt a Kormány programjáról,
- nemzetközi szerződések kötéséről dönt,
- dönt a hadi állapot kinyilvánításáról és a békekötésről,
- megválasztja a Köztársasági Elnököt, a Miniszterelnököt, az Alkotmánybíróság tagjait, az ombudsmanokat(az állampolgári jogok legfőbb biztosa), a legfőbb ügyészt,
- hadiállapotot, rendkívüli állapotot, szükségállapotot hirdethet,
- közkegyelmet gyakorol.

Az Országgyűlés felépítése:

- - Az Országgyűlés üléseit a képviselők közül választott tisztségviselők, az elnök és az alelnökök vezetik a jegyzők segítségével.
- Az *Országgyűlés Elnöke* gondoskodik az Országgyűlés tekintélyének megóvásáról, rendjének és biztonságának fenntartásáról, az Országgyűlés munkájának megszervezéséről. Képviseli az Országgyűlést a nemzetközi kapcsolatokban, valamint más állami szervekkel, társadalmi szervekkel való kapcsolatban. Összehívja az Országgyűlés ülészeit és az egyes üléseket, összehívja és vezeti a Házbizottság üléseit, irányítja az Országgyűlés Hivatalát, kinevezi vezetőit.
- - Az *Országgyűlés alelnökei* egymást váltva vezetik az országgyűlés üléseit, helyettesítik az Országgyűlés Elnökét.
- - Az *Országgyűlés Jegyzői* segítik az elnök és az alelnökök munkáját az ülések során, hitelesítik az ülések szó szerinti jegyzőkönyveit, valamint az Országgyűlés határozatait. Plenáris üléseken egy kormánypárti és egy ellenzéki jegyző dolgozik.
- - Az *Országgyűlés Házbizottsága* hetente ülésezik, döntéseit konszenzussal hozza, szavazati joguk csak a frakció vezetőknek van, ha nincs konszenzus, a döntés az Országgyűlés Elnökét illeti meg. A házbizottság biztosítja az országgyűlés zavartalan működését, javaslatot tesz az ülések napirendjére, állást foglal az ülészekonkénti munkarend kérdésében.
- Az Országgyűlés munkáját *állandó és ideiglenes bizottságok* segítik. Az országgyűlési választások után a Kormány megválasztását követően alakítja ki bizottságai rendszerét. Az állandó bizottságok tárgyalják, véleményezik a benyújtott törvényjavaslatokat, hetente üléseznek.

Az ideiglenes bizottságot időszerűen aktuális ügyek megtárgyalására, a vizsgáló bizottságot meghatározott kérdés megvizsgálására hoz létre az Országgyűlés. A bizottságok által beterjesztett jelentést az Országgyűlés megvitatja, majd dönt az elfogadásáról vagy az elutasításról.

- Az országgyűlési választások után az egyes pártokhoz tartozó képviselők csoportokat (frakciókat) alakítanak, ezek megalakulását be kell jelenteni az országgyűlés alakuló ülésén. A frakciók vezetőit választanak és az országgyűlés munkája során több fontos szerepük van. Jelölik a parlamenti tisztségviselőket, a bizottságok tagjait, javaslatot tesznek az ülések napirendjére.
- Az országgyűlés Hivatala az országgyűlés munkaszervezete, biztosítja az országgyűlés zavartalan működését, előkészíti a plenáris üléseket, a tisztségviselők, bizottságok, képviselők munkáját.

1.2 A Köztársasági Elnök

Az országgyűlés választja, öt év időtartamra. Legfeljebb egy alkalommal lehet újraválasztani valakit.

Legfontosabb feladatai:

- a magyar állam képviselete külföldi tárgyalásokon,
- a Magyar Köztársaság nevében nemzetközi szerződéseket köt,
- kinevezi a magyar állam külföldi képviseletét ellátó nagyköveteket,
- kitűzi az országgyűlési és önkormányzati választások és az országos népszavazások időpontját,
- kitüntetések, érdemrendeket adományoz,
- részt vesz az üléseken és a bizottságok ülésein,
- kegyelmi jogokat gyakorol,
- az országgyűlés által elfogadott törvényeket aláírja, vagy megfontolásra, észrevételei közlésével visszaküldheti az országgyűlésnek, ha nem ért vele egyet. Jogában áll a törvényt aláírás előtt véleményezésre megküldeni az Alkotmánybíróságnak.

1.3 A Kormány

Az államigazgatás végrehajtó hatalmi ága, amely a miniszterelnökből és a miniszterekből áll, kormányzási végrehajtási, igazgatási tevékenységet végez.

Jogkörei:

- védi az alkotmányos rendet és az állampolgári jogokat,
- irányítja a minisztériumok munkáját,
- társadalmi-gazdasági tervezési feladatokat, irányítási tevékenységet lát el,
- szociális, oktatási, egészségügyi ellátás állami rendszerét irányítja, anyagi fedezetét biztosítja,
- Felügyelete alá tartozik: a Központi Statisztikai Hivatal, a Nemzetbiztonsági Hivatal,
- a belügyminiszter irányítása alá az Országos Rendőrkapitányság,

1.4 A minisztériumok

Jelenleg a Magyar Köztársaságban 9 minisztérium működik:

- - Vidékfejlesztési Minisztérium,
- - Nemzeti Fejlesztési Minisztérium,
- - Honvédelmi Minisztérium,
- - Külügyminisztérium,
- - Nemzetgazdasági Minisztérium,
- - Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium,
- - Belügyminisztérium,
- - Nemzeti Erőforrás Minisztérium,
- - Miniszterelnökség.

Mellettük Államtitkárságok dolgoznak:

- Közigazgatási,
- Parlamenti,
- Társadalmi
- Felzárkózásért Felelős,
- Kormányzati Kommunikációért Felelős,
- Jogharmonizációért Felelős Helyettes,
- Területi Közigazgatásért és Választásokért Felelős,
- Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság.

A választások óta eltelt rövid(alig fél év) idő miatt pontos feladatkörük, szervezeti felépítésük kialakítása még folyamatban van.

A miniszterek jogállása. A minisztereket a Miniszterelnök javaslatára a Köztársasági Elnök nevezi ki és menti fel. A Kormánynak és az országgyűlésnek felelősek, beszámolási kötelezettségük van, egyszemélyi felelősként vezetik a hozzájuk tartozó minisztériumokat, munkájukat a hozzájuk tartozó államtitkárok segítik.

1.5 Igazságszolgáltatás

Alkotmánybíróság– független jogállású bírói testület, amely általános érvényű döntéseket hozhat arról, hogy a törvények és más jogszabályok rendelkezései nem ellentétesek-e az Alkotmánnyal.

Két alapfeladata: az emberi és állampolgári jogok védelme, és az állam alkotmányos működésének biztosítása. Az Alkotmánybíróság bármely állampolgár indítványára köteles a jogi szabályokat felülvizsgálni anélkül, hogy az adott jogszabály alkotmányellenessége jogalkalmazási vitát döntene el, vizsgálhatja még a már megalkotott, de még ki nem hirdetett törvények alkotmányellenességét, határozata ellen fellebbezésnek helye nincs.

A bírói szervezet– ma hazánkban négy szintű.

A legtöbb ügyel a legalsó szinten, a *helyi bíróságok* szintjén találkozhatunk. 111 helyi bíróságon folyik az ítékezés ma Magyarországon. A helyi bíróságoknak székhelyüktől függően két fajtáját különböztetjük meg: a városi és a kerületi bíróságokat. Budapesten a 23 kerület 23 kis bíróságot jelentene, amit nagyon sokba kerülne fenntartani és működtetni, így a fővárosban összesen 6 egyesített kerületi bíróság működik (pl. Pesti Központi Kerületi Bíróság, Budai Központi Kerületi Bíróság stb.). Az országban 20 munkaügyi bíróság is működik, amelyek szintén helyi bíróságok, de kizárólag munkaügyi vitákban járnak el.

Egy szinttel feljebb találjuk a *megyei bíróságokat és a megyei bíróságokkal azonos szintű Fővárosi Bíróságot*. Erre a bírósági szintre két módon kerülhet az ügy. Az egyik mód az, hogy az első szinten (tehát a helyi bíróságon) hozott ítélettel szemben fellebbezést nyújt be valamelyik vagy mindkét érdekelt fél. Nem minden ügy kezdődik azonban a helyi bíróságon. Vannak olyan ügyek, amelyek megyei vagy fővárosi szinten kezdődnek, ezek a bíróságok ebben az esetben elsőfokú bírósággént járnak el. Törvények (polgári perrendtartás, büntetőeljárás törvény) határozzák meg ezeket az ügyeket. Ezek az ügyek kiemelkedő súlyúak azért, mert nagy összeg (legalább ötmillió forint) a per tárgya, vagy nagyon speciális az ügy (például egy sajtó-helyreigazítási vagy személyiségi jogi per), vagy nagyon súlyos bűncselekményről (például emberölés, kémkedés, hazaárulás, terrorcselekmény, pénzhamisítás stb.) van szó.

Nemrégiben állították fel Magyarországon újra az *ítélőtáblákat*. Az 5 ítélőtábla - mint ahogy azt az ábrán is láthatja - a megyei és fővárosi, valamint a Legfelsőbb Bíróság közötti szintet jelenti. Korábban a megyei bíróságok vagy a Fővárosi Bíróság határozatai elleni fellebbezéseket a Legfelsőbb Bíróság bírálta el. Mára már ez az ítélőtáblák feladata lett. Ennek eredményeképpen a Legfelsőbb Bíróság tekintélyes mennyiségű munkájának jelentős átvállalták az ítélőtáblák.

A bírósági hierarchia csúcsán helyezkedik el a *Legfelsőbb Bíróság*. Az ítélőtáblák létrehozása előtt a Legfelsőbb Bíróság is ítélező bíróság volt (és ha kétfokú fellebbezés lesz Magyarországon, ismét az lesz). Ma a legfontosabb feladata az egységes és következetes bírói gyakorlat kialakítása. Ezt a rendkívül fontos feladatát ún. jogegységi határozatok meghozatalával látja el. Ezek a határozatok elvi jellegű iránymutatásokkal szolgálnak, melyek kötelezőek a bíróságokra nézve.

A *Munkaügyi Bíróság* hatáskörébe tartoznak a munkaviszonyból, valamint a szövetkezeti tagsági viszony alapján létrejött munkaviszonyszerű jogviszonyból származó perek. A Cégbíróság a megyei bíróságok keretében működnek, feladatuk a cégadatok nyilvántartása, törvényességi felügyelet gyakorlása a bejegyzett gazdálkodó egységek működése felett.

Az **Ügyészség** – kizárólag vádképviselési feladatokat lát el, emellett törvényességi felügyeletet gyakorol és bizonyos esetekben polgári perindítási joga is van. Szervezetileg a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumhoz tartozik, vezetője a Legfőbb Ügyész, akit az Országgyűlés választ a Köztársasági Elnök javaslatára. Az Ő irányításával működnek a Megyei Főügyészségek, valamint a Városi Ügyészségek.

A belső rend védelmét– a rendőrség, mint jogalkalmazó szerv– látja el. Alapvető feladata a közbiztonság és a belső rend védelme. Rendelkezik a legális erőszak alkalmazásának eszközével, de ez a felhatalmazás törvényileg szabályozott. A rendőri intézkedések és eljárások során az Alkotmány szerint érvényesülni kell az emberi méltóság, a magántulajdon tiszteletbe tartásának. A rendészeti szervek központi hatáskörű legfelsőbb szerve az Országos Rendőr–főkapitányság(ORFK), a területi szervek a Rendőr–főkapitányságok, a helyi szervek a Rendőrkapitányságok. Egymással alá–föle rendeltségi viszonyban állnak és önálló feladatkörrel rendelkeznek.

2. A JOGGAL KAPCSOLATOS ALAPFOGALMAK

A **jog** a társadalmi akaratot kifejező általános és kötelező magatartásszabályok, normák rendszere, melynek betartását az állam kényszerítő eszközökkel biztosítja.

2.1 A jog keletkezése

A **jog** a történelmi, társadalmi fejlődés során alakult ki alapvetően követendő erkölcsi, illem, viselkedési, együttélési, magatartási szokásokból, szabályokból. Kezdetben az általános és ismétlődő szabályok érvényesítésére a *szokás* alapján került sor, így alakult ki a *szokásjog*, majd szabályok, normák rendezésével az írott jog formájában. Az emberek együttélésével, a családi közösségek, nemzetségek, társadalmak kialakulásával szükségképpen kialakultak azok a *normák*, melyek az együttélést rendezték, s a különböző életviszonyokban tanúsítandó magatartásokat előírták. Ezeknek a normáknak az erejét az adta, hogy a társadalom többsége elfogadta őket és azonosult velük. Az ősközösségi társadalom életét a vallási illetve a nem vallási jellegű, erkölcsi szabályok rendezték, amelyek egy része az állam kialakulásával jogi normákká vált éspedig azáltal, hogy érvényesülésüket az állam a maga kényszerhatalmi eszközeivel biztosította. A jog, az erkölcs és a vallás szabályai napjainkig egymás mellett élnek és esetenként különbözőképpen hatnak az emberi magatartásokra. A társadalomban a jogszabályokon kívül az erkölcs, a vallás, az udvariassági szabályok, szakmai követelmények is rögzítenek, tehát tiltanak, parancsolnak vagy megengednek bizonyos magatartási normákat.

A jogi szabályok döntő módon azáltal különülnek el a többi magatartási normarendszertől, hogy érvényesülésüket végső soron az állam kényszerrel biztosítja. A jogszabályok minden korszakban közös lényege, hogy az állam által alkotott és az állam által kikényszeríthető magatartási szabályokat rögzítenek.

A jog funkciója kettős, egyrészt a fennálló társadalmi rend védelme, másrészt a társadalmi együttélés feltételeinek rögzítése.

A jogalkotás hol megelőzi a társadalmi viszonyok változását (például a gazdasági társaságokra vonatkozó törvény egy, a korábbi évtizedekben nem lehetséges társulási lehetőséget teremtett meg, s ezzel előidézőjévé vált ennek a folyamatnak), hol pedig a már lezajlott változásokat követi, kialakult új társadalmi viszonyokat szabályoz (például hamarabb kötöttek lízing szerződéseket, mint ahogy ez a fajta szerződés nevesítve a magyar jogszabályokban megjelent, vagy a számítástechnika elterjedésével, a szoftverek megjelenésével szükségessé vált azok védelme).

A jog léte, tehát az államhoz kapcsolódik, ha nincs állam, nincs jog. Állammal jön létre és annak fejlődését követi.

2.2 A jogforrások

A jogforrás fogalma két értelemben használható: jelenti egyrészt magát a jogszabályt, másrészt a jog létrehozóját, megalkotóját. Megkülönböztetünk, tehát jogforrást anyagi(materiális) és alaki(formális) értelemben.

- Anyagi értelemben jogforrás a jogi normát létrehozó állami szervezet: országgyűlés, kormány, miniszterek, önkormányzatok.
- Alaki értelemben jogforrás azt a formát jelenti, amelyben a jogi norma megjelenik: törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet, önkormányzati rendelet.

Az alkotmányt módosító 1989. évi XXXI. tv. elfogadását megelőzően a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a törvénnyel egyenrangú törvényerejű rendelet kibocsátására volt jogosult. Korábbi jogrendszerünk ismerte az országos hatáskörű szervezet vezetésével megbízott államtitkár tisztségét is. Az általa kibocsátott jogszabály a rendelkezés volt. Mindezt azért kell említeni, mivel a rendszerváltozás utáni jogszabályaink a korábban alkotott jogi normákat érvényesnek ismerték el.

Jogforrási rendszerünk három alapelven nyugszik:

Az egyik a **hierarchia elve**. Tehát az alacsonyabb szintű jogszabály nem lehet ellentétes a magasabb szintűvel. Azt, hogy egy jogszabály hol helyezkedik el a jogforrási rendszerben, az határozza meg, hogy a kibocsátója milyen helyet foglal el az állami szervezetek rendszerében. A magasabb szintű szervezet, pl. az Országgyűlés által kibocsátott jogszabály az alacsonyabb szintű jogszabályhoz képest elsőbbséget élvez.

A jogforrási rendszerünk másik alapelve az, hogy a mindenkit érintő, tehát általánosan kötelező magatartási szabályokat megkülönbözteti az egyéb, állami szervezetek által kibocsátott normáktól, amelyeket összefoglalóan az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek nevezünk, s amelyekről a későbbiek során még szó lesz.

Végül a jogforrási rendszerünk harmadik alapelve az, hogy a jogalkotó szervezetek csupán az alkotmányban meghatározott hatáskörükben bocsáthatnak ki jogszabályt.

2.3 A jogszabályok

A jogszabály, jogi norma a társadalmi akaratot kifejező, konkrét esetekre vonatkozó és mindenkire kötelező magatartási szabályok rendszere, amelyet az állami szervek kényszerítő eszközökkel szankcionálnak és érvényesülését biztosítják.

2.3.1 a jogszabály szerkezete

A jogszabálynak három eleme van: a hipotézis, tényállás (feltétel), a rendelkezés (diszpozíció) és a jogkövetkezmény (szankció, joghatás).

A *hipotézis*, más néven *tényállás (feltétel)* azoknak a körülményeknek az összessége, amelynek bekövetkeztére a jogszabály meghatározott magatartás tanúsítását írja elő.

A *rendelkezés*, vagyis *diszpozíció* a jogszabály legfontosabb tartalma, ugyanis ez határozza meg a követendő magatartást, ha a tényállás (feltétel) megvalósul. Vannak kötelező ún. kogens szabályok és vannak megengedő, ún. diszpozitív szabályok. A kogens szabály feltétel nélkül kötelez, sőt a felek eltérő akarata ellenére is érvényesül. Ezzel szemben a diszpozitív szabálytól az eltérés megengedett, a felek érdekei szabályozzák a jogviszonyt.

A harmadik eleme a jogszabálynak a *jogkövetkezmény*. A jogkövetkezménynek két csoportja van: a *szankció* és a *joghatás*. A szankció hátrányt, büntetést jelent, amit a jogalkotó a szabály megsértőivel szemben kilátásba helyez. A joghatás ezzel szemben akkor áll be, ha valaki a rendelkezésnek megfelelően jár el.

2.3.2 a jogszabály érvényessége

A jogszabály akkor érvényes,

- ha azt az adott jogforrás kibocsátására jogosult szerv,
- meghatározott eljárási rend betartásával alkotta (magasabb szintű jogszabállyal nem ellentétes)
- a Magyar Közlönyben kihirdette.

Ha egy jogi normát hatáskörrel nem bíró szervezet bocsát ki, úgy a jogszabály érvénytelen, nem létező.

2.3.3 A jogszabályok hatálya

A szabályszerűen megalkotott jogszabály érvényes ugyan, de ez nem jelenti azt, hogy egyben hatályos is. A hatályosság alkalmazhatóságot és tényleges alkalmazást jelent. Nem biztos, hogy a kihirdetett, érvényes jogszabály a kihirdetés pillanatától alkalmazhatóvá is válik.

A *területi hatály* azt juttatja kifejezésre, hogy a jogszabály milyen földrajzi területen érvényesül.

A *személyi hatály* viszont arra ad választ, hogy a személyek milyen körére kell alkalmazni. A jogalkotási törvény szerint a jogszabály hatálya kiterjed az ország területén a magánszemélyekre és a jogi személyekre, valamint a külföldön tartózkodó magyar állampolgárokra; de például az önkormányzati rendeletek esetében a területi határ eltér.

A *tárgyi hatály* alatt azokat a társadalmi viszonyokat értjük, amelyekre az adott jogi szabályozás irányul.

Az *időbeli hatály* azt jelenti, hogy a jogszabály egy meghatározott időtartam alatt alkalmazható. Ennek megfelelően a hatályosságnak van kezdete és van vége. A hatálybalépés napját vagy maga az adott jogszabály állapítja meg, vagy annak megállapítása egy másik jogszabály feladata. A hatálybalépés és a kihirdetés napja sok esetben azonos. Azonban egy későbbi időpontban lép hatályba, amikor a jogszabály alkalmazása „felkészülést” igényel mindazoktól a személyektől, akikre kiterjed, akiket érint. A jogszabály visszaható erejű is lehet, s ekkor rendelkezéseit a kihirdetés előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell. A jogszabály hatályát azon a napon veszíti el, amelyet a jogszabály maga kimond. Egy jogszabály hatályának elvesztése azonban bekövetkezhet úgy is, ha egy időben későbbi (csak magas vagy ugyanolyan szintű) jogszabály hatályon kívül helyezi. A „visszaható erő” ellentéte az ún. továbbhatás. Ez azt jelenti, hogy a jogszabályt – hatályának elvesztését követően – még egy bizonyos ideig alkalmazni kell.

A jogszabály érvényességének és hatályának feltétele, hogy kihirdessék őket. A jogszabályokat a Magyar Köztársaság hivatalos lapjában, a Magyar Közlönyben hirdetik ki. A Magyar Közlönyt a Miniszterelnöki Hivatal szerkeszti, s benne minden általánosan kötelező szabály – az alkotmány, a törvény, a kormányrendelet és miniszteri rendelet – megjelenik.

Az egyes minisztériumok ún. tárcalapot bocsátanak ki: a Pénzügyminisztérium a Pénzügyi Közlönyt, a Belügyminisztérium a Belügyi Közlönyt stb. Tárcalapjukban a minisztériumok az alárendelt szervezeteik számára fontos jogszabályi és nem jogszabályi normákat közlik.

A jogszabályokban való tájékozódást nagymértékben megkönnyítik a különböző jogszabálygyűjtemények. A Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye című, évenként kibocsátott kötet, az abban az évben alkotott jogszabályokat foglalja magában. A Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye cserélhető lapos megoldással készül, s azt mutatja meg, hogy egy adott jogszabály hatályban van-e egy adott időpontban, vagy nem helyezte-e hatályon kívül egy később kibocsátott jogszabály. Ma már elterjedőben van a jogszabályok számítógépes nyilvántartása. Ez a jogszabályokban való leggyorsabb, legmegbízhatóbb tájékozódás lehetőségét teremti meg.

Az önkormányzatok jogszabályaikat – rendeleteiket – a helyben szokásos módon hirdetik ki.

2.3.4 A jogszabályok jogforrási hierarchiája

Az *alkotmány* a legmagasabb szintű jogszabály: minden más jogi norma meg kell hogy feleljen az alkotmánynak; a jogszabályok végső soron az alkotmányból merítik érvényességüket. Az alkotmány módosításáról rendelkező 1989. évi XXXI. tv. az alkotmány elfogadását az országgyűlés hatáskörébe utalja. Az alkotmány elfogadására és módosítására ezt az utóbb említett törvényt kell irányadónak tekinteni. Az alkotmánybírósról szóló törvény az alkotmány rendelkezéseinek értelmezését az Alkotmánybíróság hatáskörébe utalja. Az Alkotmánybíróság általi alkotmányértelmezés mindenkire nézve kötelező.

Törvényt a legfelsőbb államhatalmi szerv, az Országgyűlés a különösen jelentős társadalmi viszonyokat, az egész társadalmat érintő kérdéseket szabályozza. Azt, hogy milyen kérdésekben kell törvényt alkotni, az alkotmány határozza meg. Így pl. az állampolgárok alapjogait törvényben kell szabályozni; törvényben fogadja el az országgyűlés a költségvetést.

A kizárólagos törvényalkotási tárgyak:

- a társadalmi rend (pl. az állami szervek működése és hatásköre, népszavazás)
- a gazdasági rend (pl. a tulajdonviszonyok, a természetes és jogi személyek vagyoni viszonyai, adók, munkaviszony)
- az állampolgárok alapvető jogai és kötelezettségei (pl. házasság, család, egyesülési és gyülekezési jog, honvédelmi kötelezettség).

A törvények egy részét az országgyűlés egyszerű többségi szavazattal, más részüket pedig kétharmados szavazati aránnyal fogadja el. Ám ezen arányok között is differencia van abban a kérdésben, hogy a jelenlevő, vagy az összes képviselő megfelelő számú szavazata szükséges-e. Az alkotmány mondja meg, hogy mely törvényhozási tárgyakban születhet döntés egyszerű többséggel, illetve kétharmados szavazati aránnyal.

Az alkotmány szerint a kormány a feladatkörében rendeleteket bocsát ki (*kormányrendelet*); a miniszterelnök, a kormány tagjai – az egyes miniszterek – szintén rendeletet adhatnak ki feladatkörükben. A kormány, a miniszterelnök és egyes miniszterek az országgyűlés általi, törvényben történő felhatalmazásra is bocsáthatnak ki rendeletet. Ez a származékos jogalkotás. A kormány rendelete a jogforrási hierarchiában magasabb szinten van, mint a miniszterelnök, illetve az egyes miniszterek rendeletei.

Miniszteri rendelettel az adott minisztérium feladat- és hatáskörébe tartozó kérdések szabályozhatók, ha az az állampolgárokra, valamely szervre, szervezetre nézve jogokat vagy kötelezettségeket keletkeztet. *A miniszteri rendelettel azonos szintű a miniszterelnöki rendelet.*

Önkormányzati rendeletet az önkormányzati képviselő-testület bocsáthat ki. A helyi képviselő-testület a feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes magasabb szintű jogszabállyal. A megyei önkormányzat törvényi felhatalmazás alapján – saját tevékenységi körében – rendeletet alkothat. Az önkormányzatok rendeletet alkotnak például a közterület hasznosításáról, a temetők rendjéről stb. Mind a helyi, mind a megyei önkormányzat népszavazást rendelhet el.

Az állami szervezetek más normákat, magatartási szabályokat is kibocsáthatnak. Ezek az állampolgárok jogait, kötelességeit nem érinthetik, csupán az alárendelt szervezetekre kötelezőek.

Az Országgyűlés határozatot, a kormány határozatot, az egyes miniszterek utasítást, az önkormányzatok határozatot bocsáthatnak ki az állami irányítás egyéb jogi eszközeiként. Ezen kívül jogi iránymutatásokat bocsátanak ki az alábbiak:

- Országgyűlés, kormány irányelvet, melyben általános érvényű célokat, állásfoglalásokat határoznak meg.
- Ugyanezen szervek elvi állásfoglalásban jogszabály-értelmezést bocsátanak ki. A miniszter irányelve ajánlást ad a jogszabály végrehajtás fő irányaira, míg tájékoztatója a jogszabály végrehajtásáért felelő szervet informálja.
- A Magyar Nemzeti Bank elnöke jegybank rendelkezést, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke pedig statisztikai közleményt ad ki.

A jogforrások rendszerében egyre jelentősebb szerepet töltenek be a nemzetközi szerződések. A nemzetközi szerződések a Magyar Közlönyben való kihirdetésükkel a belső jog forrásává válnak.

Az államok között új típusú kapcsolatot jelent az Európai Unió. Az Európai Unió szervezete által kibocsátott szabályok a tagállamok jogszabályaihoz képest elsőbbséget élveznek. Magyarország Uniótagságának egyik alapvető feltétele az, hogy az ország jelenlegi és jövőbeni jogszabályait közelítsék az Unió szabályaihoz. *Ezt jogharmonizációs kötelezettségnek nevezik.*

Ez a felsorolás egyszersmind a jogforrások hierarchiáját is jelöli, s egy alacsonyabb szintű jogforrás nem lehet ellentétes egy magasabb szintűvel. (Amennyiben egy ilyen helyzet mégis előfordul, akkor annak megszüntetése az Alkotmánybíróság feladata.)

Az egyes jogforrások megjelölése is eltérő:

- A törvényt évszámmal, római számmal és tv. rövidítéssel jelöljük, például: 1959. évi IV. tv.
- A törvényerejű rendeletet, évszámmal, arab számmal és tvr. rövidítéssel jelölték, például: 1978. évi 2. tvr. (Törvényerejű rendeletet az Elnöki Tanács alkotott. Ma már ilyen jogi normát nem alkotnak, de egyes törvényerejű rendeletek még mindig alkalmazhatóak, hatályosak.)
- A kormány-(minisztertanácsi) rendeletet sorszámmal, évszámmal és Korm. (Mt.) rövidítéssel jelöljük, például: 112/1990. (XII. 23.) Korm. Rendelet.
- A miniszterelnöki és miniszteri rendeletet sorszám, évszám és minisztériumi (ha két vagy több minisztérium együttes rendeletéről van szó, akkor e minisztériumok nevének) rövidítése jelzi, például: 1/1990. (VIII. 28.) ME rendelet, vagy 1/1992. (I. 27.) NGKM-PM együttes rendelet.

Egyes jogforrások jelzése egy dátumot is tartalmaz, ez az időpont a jogszabályt kihirdető Magyar Közlöny megjelenésének napja. A kihirdetés napja fontos dátum a jogszabályok „életében”, ugyanis csak ettől a naptól beszélhetünk jogszabályról, a kihirdetésig csak jogszabálytervezet létezik.

3. A JOGRENDSZER

A jogrendszer egy adott időben egy államnak létező, tehát hatályos jogszabályok(jogi normák) összessége.

A jogilag szabályozott életviszonyokat, társadalmi viszonyokat nevezzük *jogviszonyoknak* (pl. egy ház adásvételének szabályai). A szorosan összeforrott jogviszonyokat szabályozó jogszabályok összességét nevezzük *jogintézménynek* (pl. tulajdonjog). A jogviszonyok attól függően, hogy a társadalmi viszonyok mely körére vonatkoznak, lehetnek polgári jogi, büntetőjogi, államigazgatási jogi stb. jogviszonyok. A *jogág* azonos típusú, azonos módszerrel szabályozott társadalmi viszonyok összessége. A jogágak összessége pedig egy adott állam *jogrendszerét* alkotja.

A legfontosabb jogágak a következők:

- *Alkotmányjog*, a társadalmi berendezkedésre, a gazdasági rendszerre vonatkozó legalapvetőbb kérdéseket, az állampolgároknak az államhoz való viszonyát (ti. állampolgári jogok és kötelezettségek) szabályozza.
- *Közigazgatási jog*, az államigazgatási szervek (kormány, minisztériumok stb.) és az önkormányzati szervek feladatát, hatáskörét, valamint a közigazgatási eljárást szabályozó jogág.
- *Pénzügyi jog*, az állam, az állami szervek és gazdálkodó szervezetek pénzügyi tevékenységét, valamint a természetes és jogi személyek ezzel kapcsolatos magatartásait határozza meg.
- *Büntetőjog*, az állami és társadalmi-gazdasági rend, valamint a természetes személyek személyének és jogainak védelme a feladata oly módon, hogy nagyon pontosan megfogalmazza az egyes bűncselekmények tényállását, azok jellemzőit. Nincs bűncselekmény törvény nélkül. (Nullum crimen sine lege.) Ez azt jelenti, hogyha a törvény valamely magatartást nem tekint bűncselekménynek, akkor az annak ellenére sem büntethető, ha a társadalomra veszélyessége még oly nyilvánvaló is.
- *Büntető eljárási jog*, a büntető eljárásban részt vevő szervek körét, jogkörét, a felelősségre vonás rendjét stb. határozza meg.
- *Büntetés-végrehajtási jog*, a büntetőeljárás során jogerősen meghozott ítéletben kiszabott büntetőjogi büntetés végrehajtásának jogi szabályozása.
- *Polgári jog*, vagyoni viszonyokat és személyi viszonyokat szabályoz. Ennek megfelelően a polgári jog elsődleges tárgya a tulajdonjog és a szerződés, de idetartozik az örökléssel kapcsolatos kérdéskör is.
- *Polgári eljárási jog*, a polgári eljárási jog a peres és a nemperes eljárás lefolytatásának szabályait összegzi.

- *Családi jog*, az állampolgárok családi, továbbá családi jellegű személyes és vagyoni viszonyait szabályozza. Ennek megfelelően a házasság keletkezése, megszűnése, a hozzájuk kapcsolódó vagyoni hatások, a házastársak, gyerekek és más rokonok egymás közötti kapcsolatának stb. szabályozása e jogág tárgya.
- *Munkajog*, a munkajog tárgya a munkajogviszony, a szolgálati jogviszonyok, de ide szokták sorolni a társadalombiztosításra vonatkozó joganyagot is
- *Nemzetközi magánjog*, a nemzetközi magánjogot akkor alkalmazzák, ha a jogszabályban külföldi elem van, pl. az egyik szerződő fél külföldi. Ilyen esetben, ha a jogviszonyból vita származik, az ügyben eljáró bíróságnak két jogrendszer szabályait kellene alkalmaznia. Ez azonban lehetetlen, tehát döntenie kell arról, hogy az összeütköző jogrendszerek szabályai közül melyiket alkalmazza. Ennek a döntésnek az elveit határozza meg a nemzetközi magánjog. A nemzetközi magánjog tehát nem oldja meg tartalmilag a jogvitát, hanem csak azt mutatja meg, hogy mely ország jogrendszere alapján kell a vitát rendezni.

4. A JOGVISZONY

A jogviszony jogilag szabályozott társadalmi viszony. Tárgya az emberi magatartás, amelyre a jogosultság és kötelezettség irányul. A jogviszony alanya lehet természetes személy, jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság és az állam.

4.1 A jogviszony elemei

A jogviszony:

- meghatározott személyek között, (a jogviszony alanyai)
- meghatározott tárgyra nézve, (a jogviszony tárgya)
- bizonyos körülmények hatására jön létre, változik vagy szűnik meg, (jogi tények)
- tartalmát meghatározott jogok és kötelezettségek alkotják. (a jogviszony tartalma)

A jogviszony alanyai: (jogalanyok)

akik a jogviszonyból származó jogok és kötelezettségek hordozói lehetnek, akiket az adott jogrendszer szabályai szerint jogok illetnek és kötelezettségek terhelnek.

A jogalanyok többféle fajtáját (csoportját) különböztetjük meg:

- természetes személyek (emberek),
- jogi személyek,
- jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek és
- az állam jogalanyiségét.

A *természetes személyek jogképessége* általános, mert minden embert megillet, egyenlő, mert életkorra, nemre, fajra, nemzetiséghez vagy felekezethez tartozásra tekintet nélkül egyenlő mértékben illeti meg és feltétlen, mert az élve született embert minden további feltétel nélkül, a törvény erejénél fogva megilleti.

A *jogi személy*, a jogszabályokban megengedett – gazdasági, politikai és társadalmi – célok szolgálatára létrejött olyan szervezet, amelynek az állam által elismert szervezeti és működési szabályzata, valamint elkülönített vagyona van. Nevében a jogszabály vagy szervezeti szabály által meghatározott képviselői járnak el, szereznek jogokat és vállalnak kötelezettségeket.

A jogi személyeknek cselekvőképessége nincs.

A jogi személyek a magyar polgári jog szerint háromféle módon jöhetnek létre:

- jogszabály rendeli el az alapítását,
- hatósági rendelkezéssel,
- önkéntes társulással és ennek állami elismerésével.

Az állami elismerés általában az állami nyilvántartásba vétellel jut kifejezésre. A nyilvántartásba való bejegyzés konstitutív hatályú. (Ez azt jelenti, hogy a jogi személy akkor jön létre – az alapításának időpontjára visszamenőleges hatállyal – ha a bejegyzés megtörtént, azaz a jogi személyt maga a bejegyzés hozza létre.)

Jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteknek csak olyan jogaik és kötelezettségeik lehetnek, amelyeket számukra a jogszabály kifejezetten megenged(pl. közkereseti társaság és betéti társaság stb.).

Az *állam*, annál a ténynél fogva, hogy akár egészében, akár egyes részeiben (az állami szervek útján) jogosultságok és kötelezettségek hordozója.

Az állami szervek jogalanyisága korlátozott. Az állami szervek csak maguk területére vonatkozó állami részjogosítványok gyakorlói, illetve részkötelezettségek teljesítői lehetnek.

Az állam jogképessége kiterjed mindazokra a jogokra és kötelezettségekre, amelyek jellegük szerint nem kizárólag a természetes személyekhez fűződhetnek.

4.2 Jogképesség

A Magyar Köztársaságban minden ember jogképes, jogai és kötelességei lehetnek. A jogképesség nemre, életkorra, fajra, nemzetiséghez vagy felekezethez tartozásra tekintet nélkül egyenlő. A jogképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis. A jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának napjától illeti meg.

A természetes személy jogképessége általános (minden embert megillet, nem lehet róla lemondani), egyenlő (mindenkit egyenlő terjedelemben illet meg), feltétlen (megléte feltételhez nem köthető !kivéve: méhmagzat jogképességének feltétele az élve születés).

A jogképesség megszűnésének általános esete a halál, speciális esete a holtak nyilvánítás. Ezen eljárás során az eltűnt személyt bírósági határozattal holtak lehet nyilvánítani, ha az eltűnéstől számított 5 éven belül nem ad magáról életjelet.

4.3 Cselekvőképesség

Cselekvőképes mindenki, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki. Aki cselekvőképes maga köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot. A cselekvőképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.

Korlátozottan cselekvőképes: az a kiskorú, aki a 14. életévét már betöltötte és nem cselekvőképtelen. Ha a 14–18 év közötti kiskorú házasságot köt (szülői jóváhagyással és gyámhatóság engedélyével), akkor automatikusan nagykorúvá válik, illetve teljesen cselekvőképes lesz. A korlátozottan cselekvőképes kiskorú nyilatkozatának érvényességéhez –ha jogszabály kivételt nem tesz– törvényes képviselőjének beleegyezése, vagy utólagos jóváhagyása szükséges. A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében maga is tehet jognyilatkozatokat, kivéve azokat, amelyeknél a jogszabály a korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg, illetve amelyek a munkával megszerzett keresményére vonatkoznak.

Korlátozottan cselekvőképes az a nagykorú, akit a bíróság ilyen hatállyal gondnokság alá helyezett. Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége pszichés állapota, szellemi fogyatkozása vagy szenvedélybetegsége miatt tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent. A gondnokság alá helyezést kérheti a nagykorú személy házastársa, egyenes ágbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész.

A korlátozottan cselekvőképes személy a törvényes képviselője nélkül is tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja. Megkötheti a mindennapi életben szokásos szerződéseket (buszjegy vásárlása). Rendelkezik a munkájáért kapott keresletével (cselekvőképességet korlátozó gondnokság esetében csak keresete 50%-ával rendelkezik.), keresete erejéig kötelezettséget is vállalhat. Megköthet olyan szerződéseket, melyekkel kizárólag előnyt szerez (elfogadhat ajándékot). Ha a korlátozottan cselekvőképes kiskorú érdekeit sérti az ígért vagy adott ajándék elfogadása, akkor a törvényes képviselő a gyámhatóság engedélyével visszautasíthatja.

Cselekvőképtelen: az a kiskorú, aki a 14. életévét nem töltötte be. A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis, nevében a törvényes képviselője jár el. Nem lehet semmisnek tekinteni a cselekvőképtelen kiskorú által kötött és már teljesített csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel. A törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során a korlátozott cselekvőképességű, illetve az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen kiskorú véleményét figyelembe kell vennie.

Az a 14. életévét betöltött (de 18. év alatti) kiskorú, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A gondnokság hatálya a nagykorúság elérésével áll be, de a kiskorú már a határozat jogerőre emelkedésével cselekvőképtelenné válik.

Cselekvőképességet kizáró gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – pszichés állapota vagy szellemi fogyatkozása miatt – tartósan teljes mértékben hiányzik. A cselekvőképtelen személy jognyilatkozata semmis, nevében gondnoka jár el. A gondnokság alá helyezést kérhetik a nagykorú személy házastársa, egyenes ágbeli rokona, testvére, a gyámhatóság és az ügyész.

Gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképtelen az, aki olyan állapotban van, hogy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – tartósan, vagy a jognyilatkozata megtételekor átmenetileg – teljesen hiányzik. Ez az állapot alkohol vagy drog hatására következhet be.

A cselekvőképességet korlátozó és a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezettetre vonatkozó közös szabályok:

- a gondnoknak az ügyek egy csoportjában a gyámhatóság hozzájárulása kell, ha az:
- a gondnokolt tartására, örökösödési jogviszony alapján megillető jogára vagy kötelezettségére, külön jogszabályban meghatározott összeget meghaladó mértékű vagyontárgyra vonatkozik.
- Nem szükséges a gyámhatóság engedélye, ha a jognyilatkozatot bíróság vagy közjegyző bírálja el.

A cselekvőképességet érintő gondnokságot a bíróság megszünteti, ha elrendelésének oka már nem áll fenn.

A gondnokság alá helyezés megszüntetése iránt maga a gondnokság alatt álló, házastársa, egyenes ágbeli rokona, testvére, a gondnok, a gyámhatóság és az ügyész indíthat keresetet.

4.4 A jogviszony tárgya

Az a magatartás, amire a jogviszony irányul, mindig valamire irányul, valamire vonatkozik.

A jogviszony tárgya, amire a jogviszony alanyainak jogai és kötelezettségei vonatkoznak.

Ez a valami lehet:

- nem anyagi jellegű – a szolgáltatás (az ember élete, testi épsége, az állam rendje, biztonsága stb.)
- anyagi jellegű – a dolog (adás-vétele, cseréje, ajándékozása, bérlete stb.)

4.5 A jogviszony tartalma

A jogviszony alanyainak jogosultságait és kötelezettségeit értjük

Az *alanyi jog*: valamely jogosultságot jelent a jogviszony alanya számára a jogszabályban biztosított lehetséges magatartás.

Alanyi kötelezettség: a jogviszony alanya számára a jogszabályban előírt és más által követelhető cselekedet (tevés) vagy bizonyos magatartástól való tartózkodás.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. A szakmai információ tartalom 1. fejezetének gyakorlati feldolgozásához tanulmányozza az 1949. évi XX. Törvényt, az **Alkotmányt**, mint a Magyar Köztársaság alaptörvényét! A szaktanár útmutatásai alapján csoport munkában dolgozzák fel a törvény azon főbb részeit, melyet a szakmai információ tartalom kiemelt!

2. A pedagógus szakmai irányításával konkrét eset tanulmány feldolgozásával adjanak számot ismereteikről. Tanóra keretében kövessék az országgyűlés plenáris ülésének menetét és a szaktanár által megadott szempontok alapján csoport munkában dolgozzák fel a látottakat!

3. A 2., 3. és 4. fejezet feldolgozásához a tanulók végezzenek kutató munkát, akár csoportosan is leendő szakmájuk(környezetvédelmi technikus) hatályos jogszabály rendszerében! A szakmai információ tartalom fejezeteiben tárgyalt szempontok alapján elemezzék az általuk kiválasztott jogszabályokat(jogforrása, szerkezete, hatályai stb. alapján)!

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Egészítse ki a mondatot!

A jog, olyan .....akaratot kifejező általános és kötelező.....szabályok .....rendszere, melynek..... az állam ..... eszközökkel biztosítja.

2. feladat

Nevezze meg a mai magyar alkotmány szerinti hatalom megosztást!

3.feladat

Melyek az Országgyűlés fontosabb feladatai?

---

4. feladat

Foglalja össze a Köztársasági Elnök főbb kormányzati feladatait, jogköreit!

---

5. feladat

Kik alkotják a kormányt és milyen jogkörökkel rendelkeznek tagjai?

---

6. feladat

Fogalmazza meg egy mondatban az Alkotmánybíróság legfontosabb feladatát!

---

7. feladat

Ábrázolja a Magyar Köztársaság bírói szervezetét hierarchikus ábrán!

8. feladat

Értelmezze a jogforrásokat!

---

9. feladat

Milyen szerkezeti részei vannak a jogszabálynak?

---

10. feladat

Mi a lényeges különbség a jogképesség és a cselekvőképesség között?

MUNKANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A jog, olyan **társadalmi** akaratot kifejező általános és kötelező **magatartásszabályok**, **normák** rendszere, melynek **betartását** az állam **kényszerítő** eszközökkel biztosítja.

2. feladat

A Magyar Köztársaság esetében, hasonlóan más fejlett demokrácia esetén is hármas tagozódás figyelhető meg az államhatalmi ágakban:

- **törvényhozó hatalom** – az országgyűlés
- **végrehajtó hatalom** – a kormány
- **ellenőrző hatalom** – a bírói szervezetek, ügyészség

3. feladat

Az Országgyűlés jogkörei:

- megalkotja a Magyar Köztársaság Alkotmányát,
- törvényeket alkot,
- meghatározza az ország társadalmi-gazdasági tervét,
- jóváhagyja az állami költségvetést és annak végrehajtását,
- dönt a Kormány programjáról,
- nemzetközi szerződések kötéséről dönt,
- dönt a hadi állapot kinyilvánításáról és a békekötésről,
- megválasztja a Köztársasági Elnököt, a Miniszterelnököt, az Alkotmánybíróság tagjait, az ombudsmanokat(az állampolgári jogok legfőbb biztosa), a legfőbb ügyészt,
- hadiállapotot, rendkívüli állapotot, szükségállapotot hirdethet,
- közkegyelmet gyakorol.

4. feladat

Legfontosabb feladatai:

- a magyar állam képviselete külföldi tárgyalásokon,
- a Magyar Köztársaság nevében nemzetközi szerződéseket köt,
- kinevezi a magyar állam külföldi képviseletét ellátó nagyköveteket,
- kitűzi az országgyűlési és önkormányzati választások és az országos népszavazások időpontját,
- kitüntetések, érdemrendeket adományoz,
- részt vesz az üléseken és a bizottságok ülésein,

- - kegyelmi jogokat gyakorol,
- - az országgyűlés által elfogadott törvényeket aláírja, vagy megfontolásra, észrevételei közlésével visszaküldheti az országgyűlésnek, ha nem ért vele egyet. Jogában áll a törvényt aláírás előtt véleményezésre megküldeni az Alkotmánybíróságnak.

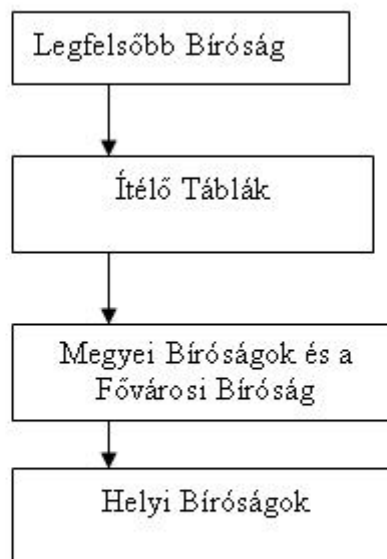
5. feladat

A **kormány** az államigazgatás végrehajtó hatalmi ága, amely a miniszterelnökből és a miniszterekből áll, kormányzási végrehajtási, igazgatási tevékenységet végez.

6. feladat

Alkotmánybíróság- független jogállású bírói testület, amely általános érvényű döntéseket hozhat arról, hogy a törvények és más jogszabályok rendelkezései nem ellentétesek-e az Alkotmánnyal, két alapfeladata: az emberi és állampolgári jogok védelme, és az állam alkotmányos működésének biztosítása.

7. feladat

1. ábra. Magyar Köztársaság bírói szervezete

8.feladat

A jogforrás fogalma két értelemben használható: jelenti egyrészt magát a jogszabályt, másrészt a jog létrehozóját, megalkotóját. Megkülönböztetünk, tehát jogforrást anyagi(materiális) és alaki(formális) értelemben.

- Anyagi értelemben jogforrás a jogi normát létrehozó állami szervezet: országgyűlés, kormány, miniszterek, önkormányzatok.
- Alaki értelemben jogforrás azt a formát jelenti, amelyben a jogi norma megjelenik: törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet, önkormányzati rendelet.

9. feladat

A *hipotézis*, más néven *tényállás (feltétel)* azoknak a körülményeknek az összessége, amelyek bekövetkeztére a jogszabály meghatározott magatartás tanúsítását írja elő.

A *rendelkezés*, vagyis *diszpozíció* a jogszabály legfontosabb tartalma, ugyanis ez határozza meg a követendő magatartást, ha a tényállás (feltétel) megvalósul.

A harmadik eleme a jogszabálynak a *jogkövetkezmény*. A jogkövetkezménynek két csoportja van: a *szankció* és a *joghatás*. A szankció hátrányt, büntetést jelent, amit a jogalkotó a szabály megsértőivel szemben kilátásba helyez. A joghatás ezzel szemben akkor áll be, ha valaki a rendelkezésnek megfelelően jár el.

10. feladat

A Magyar Köztársaságban minden ember jogképes, jogai és kötelességei lehetnek. A jogképesség nemre, életkorra, fajra, nemzetiséghez vagy felekezethez tartozásra tekintet nélkül egyenlő. A jogképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis. A jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának napjától illeti meg.

Cselekvőképes mindenki, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki. Aki cselekvőképes maga köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot. A cselekvőképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis. A cselekvőképes emellett a magyar jogrendben, aki a 18. életévét betöltötte és rendelkezik azzal a tudatállapottal, amely alkalmassá teszi arra, hogy saját nevében jognyilatkozatot tegyen.

IRODALOMJEGYZÉK**FELHASZNÁLT IRODALOM**

1949. évi XX. törvény 1989. október 23-án hatályba lépett módosítása a Magyar Köztársaság Alkotmányáról

1987. évi XI. törvény a jogalkotásról

Gaszó Anikó-Szerényi Attila: Jogi, gazdasági, vállalkozási ismeretek, Pécs, Szega Books Kft.,2006

Dr. Szilágyi Péter: Jogi alaptan, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993

Dr. Prekácza Judit: Jogi ismeretek, Pécs, PTE PMMFK, 2002

MUNKANYAG

A(z) 1214-06 modul 001-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 850 01 0010 54 01	Energetikai környezetvédő
54 850 01 0010 54 02	Hulladékgazdálkodó
54 850 01 0010 54 03	Környezetvédelmi berendezés üzemeltetője
54 850 01 0010 54 04	Környezetvédelmi mérés technikus
54 850 01 0010 54 05	Nukleáris energetikus
54 850 01 0010 54 06	Vízgazdálkodó
54 850 02 0000 00 00	Természet- és környezetvédelmi technikus
54 851 01 0000 00 00	Települési környezetvédelmi technikus

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

15 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató